

Петро НЕСТЕРЕНКО
завідувач лабораторією НАОМА,
кандидат мистецтвознавства, доцент

СУЧАСНІ ВЕКТОРИ МИСТЕЦТВА КНИЖКОВОЇ ГРАФІКИ На прикладі творчої акції «Мистецтво молодих»

Всеукраїнська художня виставка творів випускників художніх навчальних закладів IV рівня акредитації «Мистецтво молодих» приємно вразила загальною культурою експозиції, тактовністю подачі графічних матеріалів, елегантним дизайном. Представлені роботи свідчили про розмаїття творчих знахідок, оригінальність індивідуальностей митців. Цікаво було спостерігати широку палітру творчих уподобань, стильових, пластичних, колірних, фактурних пошуків.

Графічне мистецтво в Україні займає одне з чільних місць серед інших видів образотворчого мистецтва. Серед розмаїття графічних творів, які представляли всі напрямки розвитку цього мистецтва, важливе місце займала книжкова графіка. Вона органічно вписалась у загальне русло експонованих на виставці творчих робіт. Її представили в експозиції два виші — київський і харківський. Від Харківської державної академії дизайну і мистецтва експонувалися дипломні роботи на здобуття ОКР «Спеціаліст» Чистотіної Євгенії за темою «Ілюстрації до книги С. Лагерльоф «Чудова подорож Нільса Хольберсона з дикими гусьми» (2012. Папір, офорт) та Сафіної Ксенії «Ілюстрації до книги М. Фрай «Прості чарівні речі» (2011. Комп'ютерна графіка). Керівник обох дипломних робіт — доцент І. Яхін. Значно потужніше представила книжкову графіку Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. Їй цілком заслужено належить чільне місце у цій галузі, тому саме роботи дипломників НАОМА привернули нашу увагу.

Графічне відділення академії складається з трьох майстерень — двох вільної графіки під керівництвом професорів М. Компанця і А. Чебикіна та книжкової графіки — професора Г. Галинської. «Творчість випускників майстерні останніх десятиліть багато в чому є визначальною не тільки для сучасної української графіки, а й образотворчого мистецтва в цілому» — стверджує художник-графік Віктор Кириченко [1]. Навчальний процес в академії будується на глибинних традиціях, на базі класичних засад академічної школи, збагачених досягненнями у науці і технологіях. Упродовж років композицію книги в київському навчальному закладі викладали відомі митці В. Касіян, І. Плещинський, М. Попов, А. Середа, В. Чебаник, Г. Якутович. З 1993 року майстерню книжкової графіки очолила Галина Іванівна

Галинська, нині заслужений діяч мистецтв України. У 1966 — 1972 роках її вчителями на графічному факультеті Київського художнього інституту були В. Касян і В. Чебанік. Вихованці майстерні Г. Галинської активно займаються творчою роботою, плідно працюють у видавництвах, беруть участь у різних художніх конкурсах, виставках не лише в Україні, а й за її межами.

На виставці творів випускників художніх навчальних закладів IV рівня акредитації «Мистецтво молодих» було представлено кращі роботи випускників НАОМА 2011–2014 років. Тверітіна Юлія проілюструвала українську народну казку «Кобиляча голова» (авторська техніка, 2011). На виставці було представлено 16 ілюстрацій, надрукованих на полотні в два ряди. Під кожною з них гравіровано текст у три рядки в дві колонки. Він тут виконував другорядну роль, допомагаючи глядачу визначитись з тим, що відбувається із зображеними, ніби в кінематографічному процесі, героями казки. Виявивши неабияку схильність до японської гравюри, Ю. Тверітіна також занурилась у глибинні витoki не такою й простого казкового світу, як це може здатися на перший погляд. Вона продемонструвала науковий підхід до найвної казкової оповіді й створила, за В. Я. Проппом, модель сюжетного синтаксису чарівної казки у вигляді лінійної розповідної манери, яка розкриває функції діючих осіб. Віртуозна манера виконаних гравюр стала можливою лише через наполегливу працю.

Рейда Катерина теж працювала над українською народною казкою — «Сім братів-гайворонів» (тонований папір, гуаш, олівець, 2011). Оглянувши її композицію з п'яти частин, не одразу розумієш, що це ілюстрації до казки. Перед нами потужно постає своєрідний Космос, всередині якого дівчинка, яка «кинула волів пасти та й пішла по світу шукати братів». Слово «Космос» має багато визначень, серед яких є й такі, як світоворення, світ, убрання, прикраса, краса тощо [2]. До свого Космосу К. Рейда йшла через демонстрацію свого власного нового світу із власних джерел і власних сил. В цьому їй допомогло звернення до власного зібрання автентичних вишивок. Це був підхід до казки як первинної системи обрядів ініціацій.

Денисова Тетяна створила ілюстрації до твору «Подорож ученого Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Слобожанську Швейцарію» (папір, лінорит, монотипія, 2012). За дещо грубуватою манерою її гравюр криється наполеглива праця, за якою стоїть бажання додати більш тонкий штрих, а частіше — прибрати щось зайве з цього аркуша, досягаючи виразної лаконічності або гротескної загостреності образу. Важливе значення має в ілюстраціях шрифтове наповнення композицій, яке складає з образом одне ціле.

Ілюстрації Дорошенко Поліни до української народної казки «Вовк та вовчиця» (мішана техніка, 2013) не залишили нікого байдужими. Їхні «портрети» виконані в експресивній манері, демонстрували доброзичливе плакатне вирішення. Насправді ж вовк — це символ зла, жадібності, жорстокості, лицемірства, брехні, кровожерливості. Разом з тим, він був також символом доблесті, честі, мужності у римлян та єгиптян. У багатьох міфологіях асоціювався з богом війни або вождем дружини, був родоначальником племені. Українська казка вважає вовка сміливим та небезпечним звіром, що має дар знищувати чортів [3]. Чи не тому всі бажаючі із задоволенням гортали авторську книгу-макет в пошуках істини. Її сторінки склалися з трьох частин, гортати їх було справжньою насолодою.

Павленко Дар'я — автор циклу ілюстрацій до роману-детективу для дітей С. Таска «Таємниця рудого kota» (папір, змішана техніка, 2014). Кіт (кішка) у «Словнику символів» постає як символ доброго духа житла; незалежності; зла, диявола, відьми; темряви і смерті; охоронця малої дитини; шкідливого ласуна [4]. Тут для художниці було широке поле для вирішення багатогранних образів Кота-детектива. Виразні, соковиті малюнки, виконані чорною тушшю, вдало доповнені кольоровими плямами, що надає гостроти й експресивності ілюстраціям.

Як бачимо, випускники академії демонструють широку палітру виражальних засобів, сміливо експериментують, шукають нові форми і засоби виразності. Індивідуальний підхід до кожного дипломного завдання демонструє схильність молодих графіків до експериментування, пошуку нових технік, технологій, засобів художньої виразності. Варто зазначити, що програмою викладання передбачений підхід до книги як цілісно організованої системи з усіма елементами художнього оформлення і створення художнього образу видання, до якого входять розробка та виготовлення виразного ілюстративного ряду.

Важливу роль в НАОМА відведено академічному рисунку як базовій нормативній дисципліні вищого навчального закладу. Якісне співвідношення навчальної та творчої складових в академічному рисунку є тим нагальним питанням методології, яке постало сьогодні перед вищою художньою освітою. Про це свідчать нагороди, отримані студентами майстерні оформлень та ілюстрацій Г. Галинської на конкурсі рисунка (культурологічний соціальний проект «КОД»: Культура. Освіта. Духовність) — I премія Лесів Катерина, V курс і III премія — Комарова Аліна, IV курс.

Особливої ваги в сьогоденні набувають ілюстровані книжки для дітей та юнацтва. Сучасна книга має захищати свою конкурентоспро-

можність перед комп'ютером, якому найчастіше віддають перевагу діти. Тому вона повинна бути не лише високохудожнім твором мистецтва, а й доступною за ціною для широкого загалу. Ціноутворення ж, як відомо, напряму залежить від накладу видань.

1. Кириченко В. Експеримент. Пошук. Нові техніки [Текст] / В. Кириченко // Образотворче мистецтво. — 2006. — № 3. — С. 5.

2. Космос // Мифы народов мира : энциклопедия : в 2 т. [Текст] / Гл. ред. С. А. Токарев. — М. : Сов. Энциклопедия, 1992. — Т. 2. — С. 9.

3. Словник символів [Текст] / О. І. Потапенко, М. К. Дмитренко, Г. І. Потапенко та ін. — К. : Ред. часопису «Народознавство», 1997. — С. 28.

4. Там само. — С. 67.